

भूमे गाउँपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड: ५

संख्या: ११

मिति: २०७८/०६/०१

भाग-२

भूमे गाउँपालिका

मातृभाषामा आधारित बहुभाषा प्रवर्द्धन तथा संरक्षण निर्देशिका, २०७८

गाउँसभामा प्रस्तुत मिति: २०७८।०५।३१

गाउँसभाबाट स्वीकृत मिति: २०७८।०५।३१

प्रस्तावना

नेपाल एक बहुजातीय तथा बहुभाषिका देश हो । केन्द्रिय तथ्याङ्क विभाग, २०११ अनुसार नेपालमा १२३ भाषाहरु बोलिन्छन् । कूल जनसंख्यामध्ये ४४.६% ले मात्र नेपाली भाषालाई पहिलो भाषाको रुपमा प्रयोग गर्दछन् । प्रारम्भिक कक्षामा मातृभाषामा शिक्षण गर्दा विद्यार्थीहरुको सिकाई क्षमता राम्रो हुने निष्कर्ष अधिकांश अध्ययनहरुले निकालेको पाइन्छ ।(यूनेस्को, २००३) ।

भूमे गाउँपालिकामा अधिकांश मगर जातिहरु बसोबास गर्छन् । यहाँ अधिकांश मानिसहरुले मगर खाम भाषा बोल्दछन् । उनीहरुका बालबालिकाहरुले पनि घरमा मगर खाम भाषा मात्र बोल्ने गर्छन् । जब यस उमेरका बालबालिकाहरु अध्ययन गर्नका लागि विद्यालयमा भर्ना हुन्छन् तर नेपाली भाषा पढनु पर्ने बाध्यता रहेको छ जबकि उनीहरुलाई नेपाली भाषा न त बोल्न आउँछ न त बुझ्न सक्दैनन् । त्यसैले उनीहरुको कक्षा छोड्ने दर बढि हुने र सिकाई उपलब्धी पनि न्यून रहेको देखिन्छ । त्यसकारणले ती बालबालिकाहरुलाई मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा बाट शिक्षण गराउन सकियो भने उनीहरुको सिकाई गर्न सजिलो र दिगो हुने कुरा विभिन्न अध्ययन र विभिन्न संघ सस्थाहरु यू.एम्.एन् रुकुम र मिक नेपालले बिगत बर्ष देखि गरेको अनुभवले पनि देखाएको छ । साथै भूमे गाउँपालिकाको एकीकृत गुरु योजना, २०७५ मा पनि मातृभाषा मगर खामद्वारा पठनपाठन र संरक्षण गर्ने कुरा उल्लेख गरिएको छ । तसर्थ यस भूमे गाउँपालिकाका विद्यालयहरुमा अध्ययन गर्ने बालबालिकाहरुलाई सिकाईमा टेवा पुऱ्याउने भएकोले यसको प्रवर्द्धन र संरक्षण गर्न “मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा प्रवर्द्धन र संरक्षण निर्देशिका, २०७८” जारी गरिएको छ ।

परिच्छेद - १

प्रारम्भिक

१.१ संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

- क) यस निर्देशिकाको नाम : “मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा प्रवर्द्धन र संरक्षण निर्देशिका, २०७८” रहेको छ ।
ख) यो निर्देशिका भूमे गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको बैठकद्वारा पारित भएको मिति देखि लागु हुनेछ ।

१.२ परिभाषा :

विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा,

- क) “मातृभाषा” भन्नाले भूमे गाउँपालिका अन्तर्गतका मगर समुदायका मानिसहरूले बोलिने मगर खाम भाषा सम्झनु पर्दछ ।
ख) “मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा” भन्नाले विद्यार्थीहरूले घरमा बोल्ने भाषासँग अर्को भाषा समावेश गरी विद्यालयमा शिक्षण गरिनेलाई मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा सम्झनु पर्दछ ।
ग) “बहुभाषा शिक्षा” भन्नाले दुई वा दुईभन्दा बढी भाषाहरू पाठ्यपुस्तकहरूमा समावेश गरी विद्यालयहरूमा पठनपाठन गरिन्छ भने त्यस्तो शिक्षालाई बहुभाषा शिक्षा भन्ने बुझाउँछ ।
घ) “गाउँपालिका” भन्नाले भूमे गाउँपालिकालाई सम्झनुपर्छ ।
ङ) “यू.एम.एन.” भन्नाले यूनाईटेड मिसन टु नेपाल रुकुम पूर्व क्लष्टरलाई सम्झनुपर्दछ ।
च) “संस्था” भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भएको सरकारी वा गैरसरकारी संघ/संस्था तथा अन्तराष्ट्रिय संघ/संस्थालाई सम्झनु पर्छ ।
छ) “मिक नेपाल” भन्नाले नेपाल मगर समाज सेवा तथा सूचना केन्द्र, रुकुमलाई सम्झनु पर्दछ ।
ज) “कोष” भन्नाले मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा प्रवर्द्धन र संरक्षणको लागि स्थापित कोषलाई जनाउँछ ।
झ) “प्रवर्द्धन” भन्नाले मगर खाम भाषा र संस्कृतिलाई बढाउनु भन्ने बुझनुपर्दछ ।
ञ) “संरक्षण” भन्नाले मगर भाषा र संस्कृतिलाई लोप हुनुबाट जागाउनु भन्ने बुझनुपर्दछ ।

परिच्छेद - २

दृष्टिकोण र संरचना

२.१ लक्ष्य :

भूमे गाउँपालिका अन्तर्गतका विद्यालयहरूमा अध्ययन गर्ने मगर समुदायका बालबालिकाहरूको मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षाको माध्यमबाट पठनपाठनलाई निरन्तरता दिनका लागि मातृभाषामा आधारित बहुभाषा प्रवर्द्धन र संरक्षण कोष स्थापना गरी व्यवहारिक र गुणस्तरीय शिक्षा हासिल गर्ने अवसरमा टेवा पुऱ्याउने ।

२.२ उद्देश्य :

- विद्यार्थीले घरमा बोल्ने भाषालाई विद्यालयमा शिक्षण सिकाईको भाषाको रूपमा प्रयोग गराउनु ।
- विद्यालयहरूको कक्षाकोठामा मातृभाषा मैत्रीमय वातावरण सिर्जना गर्नु ।
- शिक्षकहरूले मातृभाषामा आधारित शिक्षण सिकाई सम्बन्धी तालिम प्राप्त गरी सोही बमोजिम शिक्षण गर्नु ।
- पाठ्यपुस्तकहरू र शिक्षण सिकाई सामग्रीहरूमा स्थानीय विषयवस्तु समावेश गरी शिक्षण गर्नु ।

२.३ उपलब्धीहरू :

- मातृभाषामा शिक्षण गराउँदा विषयवस्तुहरू बुझ्न सजिलो भएकोले विद्यार्थीहरू रमाउने र विद्यालयमा नियमित

उपस्थितमा वृद्धि गर्न सहयोग पुग्ने छ ।

- मातृभाषामा शिक्षण गराउँदा विद्यार्थी र शिक्षक बीच अन्तरक्रिया राम्रो हुने भएकाले विषयवस्तुको अवधारणा स्पष्ट भई सिकाई दिगो हुनेछ ।
- आफूले जानेको भाषामा पढाई हुँदा सिकेका कुराहरु अभिव्यक्त गर्न सजिलो हुने जसले गर्दा बौद्धिक विकासमा सहयोग पुग्नेछ ।
- मातृभाषामा शिक्षण गराउँदा विषयवस्तुको अवधारणा स्पष्ट भई दोस्रो अथवा तेस्रो भाषा सिक्न सहयोग पुग्नेछ ।
- मातृभाषामा शिक्षण गराउँदा सिकाई प्रक्रियामा विद्यार्थीहरुको सक्रियता र अर्थपूर्ण सहभागितामा वृद्धि भई सिकाई उपलब्धी दरमा वृद्धि हुनेछ ।
- मातृभाषामा आधारित बहुभाषा पाठ्यपुस्तक विकास तथा प्रकाशन भई विद्यार्थीहरुलाई अध्ययन गर्न सजिलो हुनेछ ।

२.४ मातृभाषामा आधारित बहुभाषा प्रवर्द्धन र संरक्षण कोषको संरचना वा क्षेत्र :

- २.४.१ मगर खाम भाषी बाहुल्यता भएको आधारभूत तहका विद्यालयहरुमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरु ।
- २.४.२ मगर खाम भाषी बाहुल्यता भएको समुदायका वि.व्य.स. तथा अभिभावकहरुलाई सचेतना ।
- २.४.३ मातृभाषामा आधारित बहुभाषा पाठ्यपुस्तक तथा अन्य सान्दर्भिक सामग्रीहरु प्रकाशन ।
- २.४.४ मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षक शिक्षण तालिम ।

परिच्छेद - ३

व्यवस्थापन समिति तथा काम, कर्तव्य

३.१ मातृभाषामा आधारित बहुभाषा प्रवर्द्धन र संरक्षण व्यवस्थापन समिति :

भूमे गाउँपालिका अन्तर्गत मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा लागू गरिएका विद्यालयहरु यसको कार्य क्षेत्र भित्र सञ्चालन गर्नका लागि कोषको स्रोत जुटाउन, स्रोत परिचालन, सान्दर्भिक सामग्रीहरु विकास र संरक्षणको लागि पहल गर्न, व्यवस्थापकीय कार्य सम्बन्धि नितिगत एवं प्रकृयागत निर्णय र कार्यान्वयनको अनुगमन मुल्याङ्कन, समन्वय र निरीक्षणका लागि देहायका १३ (तेह्र) सदस्य रहेको एक मातृभाषामा आधारित बहुभाषा प्रवर्द्धन र संरक्षण कोष व्यवस्थापन समिति गठन गरिनेछ ।

गाउँपालिकाको आयोजनामा आमन्त्रित विद्यालयहरुका प्रतिनिधीहरुको बैठकबाट व्यवस्थापन समितीको गठन हुनेछ । गाउँपालिकाको शिक्षा, युवा तथा खेलकूद विकास शाखाको प्रमुख संयोजक हुनेछ र मातृभाषामा काम गर्ने संघ संस्था मध्येबाट १ जना समितीको पदेन सदस्यका रूपमा रहनेछ । कोष व्यवस्थापन समितीको कार्यावधि शैक्षिक सत्र अनुसार ३ वर्षको रहनेछ । कार्यावधि समाप्त भए पछि भूमे गाउँपालिकाको कार्यपालिका र मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा कोष व्यवस्थापन समितीको संयुक्त बैठकको निर्णयबाट पदावधि थप गर्न वा पुर्नगठन गरी सहभागीताको अवसर बढाउन सक्नेछ ।

Joj:yfkg ;ldlt ljj/Of M

- क) संयोजक : गाउँपालिका शिक्षा, युवा तथा खेलकूद शाखा प्रमुख अध्यक्ष ..... १ जना
- ख) सदस्य : मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा लागू गरिएका विद्यालयहरु मध्येबाट प्र.अ.वा प्रतिनिधी मध्ये .... १२ जना
- ग) पदेन सदस्य : मातृभाषामा काम गर्ने संघ संस्था मध्येबाट ..... १ जना

(कोष विकासका लागि सहयोग गर्ने दातृ संस्था वा दाताका प्रतिनिधीहरूलाई आमन्त्रित सदस्यको रूपमा सहभागी गराईनेछ । दाता संस्थाको नीति अनुसार संचालन हुने कोषको मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा सम्बन्धी क्रियाकलापमा सम्बन्धित संस्थाको प्रतिनिधीलाई आमन्त्रित सदस्यको रूपमा सहभागी गराईनेछ ।)

३.२ मातृभाषामा आधारित बहुभाषा प्रवर्द्धन र संरक्षण कोष व्यवस्थापन समितिको काम कर्तव्य र अधिकार :

- क) मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा लागू भएका विद्यालयबाट सिफारिस भई आएका आवेदनहरूबाट निर्धारित मापदण्डका आधारमा पाठ्यपुस्तक विकास, सचेतना र शिक्षक तालिम सम्बन्धीको लागि सिफारिस गर्ने ।
- ख) कोष व्यवस्थापन नीति कार्यान्वयन गरि मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा कार्यक्रमको रेखदेख, अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने ।
- ग) मातृभाषा शिक्षा कोष व्यवस्थापन समितिको आवश्यकता अनुसार बैठक बसी लगानी तथा प्रतिफल र प्रगतीको समिक्षा गर्ने, प्रतिवेदन तयार गर्न सहयोग गर्ने ।
- घ) मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा कार्यक्रममा सहयोग गर्न सरकारी तथा गैह्र सरकारी संघ संस्था एवं निकायसँग समन्वय, सूचना र सहयोग आदान प्रदानको अवसर तयार गर्ने ।
- ङ) मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा कार्यक्रमसँग सम्बन्धित सरोकारवाला बिच समन्वय र सम्बन्ध विस्तार गर्न सहयोग गर्ने ।
- च) मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा कार्यक्रम व्यवस्थापन तथा सञ्चालनका लागि स्थानीय स्रोतको खोजी र परिचालनमा योगदान गर्ने ।
- ज) दिगो मातृभाषा शिक्षा कोष संचालन तथा व्यवस्थापनका लागि संस्थालाई आवश्यक सल्लाह, सुझाव र सहयोग गर्ने ।
- झ) कोष रकमलाई मातृभाषा पाठ्यपुस्तक प्रकाशन, चेतना अभिवृद्धि, क्षमता विकास र व्यवस्थापन लगायतका क्रियाकलाप संचालनका लागि बजेट विनियोजन गर्ने ।
- ञ) मातृभाषामा आधारित बहुभाषा प्रवर्द्धन र संरक्षण कोष रकम निर्धारण तथा परिचालन नीति निर्धारण र निर्णय गर्ने ।

३.३ मातृभाषामा आधारित बहुभाषा प्रवर्द्धन र संरक्षण कोषमा भूमे गाउँपालिकाको भुमिका :

- क) संघ संस्था, वि.व्य.स./अभिभावक, विद्यार्थी, शिक्षकसँग समन्वय गरी मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा सम्बन्धि सूचना आदान प्रदान गर्ने ।
- ख) कोष व्यवस्थापन समितिको बैठकमा सहभागी भई कोष व्यवस्थापन समितिलाई राय, सुझाव दिने ।
- ग) दातृ संस्थाहरूसँग मातृभाषा शिक्षामा आधारित बहुभाषा शिक्षाका लागि साभेदारी सम्भौताको लागि आवश्यक समन्वय तथा सम्पर्क गर्ने ।
- घ) मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालनका लागि अन्तर्राष्ट्रिय तथा राष्ट्रिय संघ संस्था एवं निकाय बिच समन्वय गरी स्रोत जुटाउने र पारदर्शिताको मुल्य मान्यतालाई अनुसरण गर्ने ।
- ङ) मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालनमा आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउन साभेदार संस्था वा निकायमा अनुरोध गर्ने ।
- च) शैक्षिक विकास तथा पहुँच अभिवृद्धिका लागि गोष्ठी/कार्याशाला, तालिमको लागि समन्वय गर्ने ।
- छ) समुदायको आवश्यकता अनुसारका शैक्षिक जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने/गराउने ।
- ज) नेपाल सरकारको नीति निर्देशनको परिधी भित्र रहि मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने/गराउने ।
- झ) मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा कार्यक्रम सम्बन्धि आवश्यक सूचनाहरू नेपाल सरकारको सम्बन्धित निकायमा उपलब्ध गराउने तथा कार्यक्रम सञ्चालनार्थ आवश्यक परामर्श गर्ने ।
- ञ) मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा कार्यक्रमको लागि विभिन्न संघ संस्थाबाट प्राप्त बजेट मातृभाषा कोष

व्यवस्थित रूपमा राखे नराखेको अनुगमन गर्ने ।

परिच्छेद - ४

संचालन, व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था

४.१ मातृभाषामा आधारित बहुभाषा प्रवर्द्धन र संरक्षण कोष सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था :

- क) मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गर्न विद्यालय र समुदायका व्यक्तिहरूलाई कार्यक्रमका बारेमा जानकारी दिई सञ्चालन गर्न आवश्यक प्रक्रियालाई अघि बढाउनेछ ।
- ख) मातृभाषा शिक्षा लागू गरिएका विद्यालयहरूबाट सहयोग पाउनको लागि वि.व्य.स.को निर्णय प्रतिलिपी सहितको सिफारिस पत्र व्यवस्थित गरी राख्ने ।
- ग) मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा कार्यक्रम सम्बन्धी कुनै संस्थाले केहि सामान पठाउने इच्छा भएमा व्यवस्थापन समितिसँग छलफल गरी उपलब्ध गराउन सकिनेछ । यसरी उपलब्ध गराउँदा व्यवस्थापन समिति मार्फत उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- घ) विद्यार्थी, अभिभावक, शिक्षक-शिक्षिकाहरूलाई मातृभाषा शिक्षा सम्बन्धी कार्यक्रममा सहभागिता र प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- ङ) अभिभावकहरूले आफ्नो बालबालिकाहरूलाई घरायसी वातावरण, आवश्यक शैक्षिक सामग्री उपलब्ध गराउनु र विद्यालयको विभिन्न कार्यक्रममा सहभागीता तथा सहयोग गर्नु पर्नेछ ।
- च) मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा कार्यक्रमबाट उपलब्ध सहयोग उचित ढंगले प्रयोग गर्न निरन्तरता दिन प्रोत्साहन दिइनेछ ।
- छ) वार्षिक रूपमा कोष परिचालन भएको समिक्षा गर्ने ।
- ज) नियमित मातृभाषा शिक्षा संचालनका लागि स्थानिय स्तरमा कोष विकास गरि व्यवस्थापन समितिको सकृयतामा मातृभाषा शिक्षण क्रियाकलापहरूलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- झ) मातृभाषामा आधारित बहुभाषा कोषलाई पाठ्यपुस्तक प्रकाशन र सचेतना, शिक्षक तालिम प्रयोग तथा व्यवस्थापन गरिने छ ।

४.२ मातृभाषामा आधारित बहुभाषा प्रवर्द्धन र संरक्षण कोष व्यवस्थापन समितिले पालना गर्नु पर्ने शर्तहरू :

- क) नेपाल सरकार, शिक्षा तथा खेलकुद मन्त्रालय र सो अन्तर्गतका निकायहरूको प्रचलित नीति नियम, निर्देशनको पालना गर्नु पर्नेछ ।
- ख) मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा कार्यक्रमका लागि विशेष गरी मातृभाषा लागू भएका विद्यालयहरूलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- ग) मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा कार्यक्रम मार्फत कुनै राजनैतिक गतिविधि जाति, वर्ण, वर्ग, धर्म, सम्प्रदाय र क्षेत्रमा प्रभाव पार्ने क्रियाकलापहरूमा लागू गरिने छैन ।
- घ) समुदाय तथा विद्यालयको हित विपरित हुने गरी मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छैन ।
- ङ) व्यवस्थापन समितिको बैठकमा सहभागीता र सहयोग आदान प्रदानमा सक्रिय हुनु पर्नेछ

४.३ मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा लागू भएका विद्यालयहरूले पालना गर्नु पर्ने शर्तहरू :

- क) कार्यक्रमका लागि विद्यालयहरूले वि.व्य.स.को निर्णय गरी सहयोगको लागि सिफारिस पठाउन सहयोग गर्ने ।
- ख) मातृभाषा सम्बन्धी शैक्षिक स्थितीको सूचना संकलन, सर्वेक्षण तथा छलफल कार्यक्रममा सहभागी भई सहयोग गर्ने ।
- ग) आवधिक वा आवश्यकता अनुसार आयोजना गरिने परामर्श, अन्तरक्रिया, छलफल बैठक कार्यक्रममा विद्यालयहरू उपस्थिति हुने ।

- घ) मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा कार्यक्रमको नियमित निरीक्षण, अनुगमन कार्यमा सहयोग गर्ने ।
- ड) गाउँपालिकाले सञ्चालन गर्ने मातृभाषा शिक्षासम्बन्धी कार्यक्रमहरूमा नियमित सहभागीता जनाउने ।
- च) मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा सञ्चालनको लागि आवश्यक स्थानीय स्रोत साधनहरू जुठाउनमा सहयोग गर्ने ।
- छ) मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा सम्बन्धी प्राप्त सामग्रीहरूको सही सदुपयोग र व्यवस्थापन गर्ने ।

४.४ कार्यक्रमका लागि अनुदान उपलब्धता :

- क) नेपाल सरकारले तोकेको शर्तको अधिनमा रही कार्यक्रम सञ्चालन गर्न स्वीकृत कार्यक्रमको अनुदान उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।
- ख) मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा कार्यक्रमलाई स्थानीय निकाय, गैह्र सरकारी संघ संस्था, व्यक्ति वा समुदायले कार्यक्रमको उद्देश्य बमोजिम सञ्चालन गर्ने गरी अनुदान दिन सक्नेछन् ।
- ग) अन्तरराष्ट्रिय संघसंस्थाको नीति तथा योजना अनुसारको मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा उपलब्ध गराउन साभेदारी वा सम्झौता गरि उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

४.५ आवद्धता :

कार्यक्रमको सिलसिलामा सहयोग, अनुभव, सिकाई आदान प्रदान गर्न उद्देश्य मिल्ने संस्था वा सञ्जालमा शैक्षिक विकासका लागि भूमे गाउँपालिकासँग आवद्धता लिनुपर्नेछ ।

४.६ कार्यक्रम सञ्चालन हुने समय :

मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन विद्यालयको शैक्षिक सत्र अनुसार वार्षिक रूपमा गर्न प्रोत्साहित गरिने छ । बहुभाषा शिक्षालाई सहयोग गर्न व्यक्ति, संघ, संस्था वा समुदायबाट पनि सहयोग गर्न सकिनेछ ।

४.७ तालिम तथा क्षमता अभिवृद्धि सम्बन्धी ब्यवस्था :

मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा कार्यक्रमको नीति तथा योजना निर्माण र कार्यान्वयन, अनुगमन मूल्याङ्कनको लागि कोष व्यवस्थापन समिति पदाधिकारीहरूलाई एवं व्यवस्थापन एवं सञ्चालन सम्बन्धी क्षमता विकासको प्रबन्ध गरिनेछ ।

यस अतिरिक्त वि.व्य.स., शिक्षक अभिभावक संघ, शिक्षक तथा पाठ्यपुस्तक लेखकहरूलाई क्षमता विकास र सशक्तिकरण सम्बन्धी तालिमको लागि व्यवस्थापन गरिनेछ ।

परिच्छेद - ५

निरीक्षण तथा अनुगमन सम्बन्धि व्यवस्था

५.१ निरीक्षण र अनुगमन सम्बन्धी ब्यवस्था :

मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा कार्यक्रम कार्यक्रमको निरीक्षण तथा अनुगमन सम्बन्धमा मुख्य रूपमा देहाय बमोजिमको ब्यवस्था गरिनेछ ।

- क) मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा कार्यक्रम कार्यक्रम ब्यवस्थापन समिति र सम्बन्धित निकायहरूले आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्र सञ्चालित कार्यक्रमको निरीक्षण तथा अनुगमन गर्नेछन् ।
- ख) गाउँपालिका, दाता संघ/संस्थाहरूले आफ्नो सहयोगमा सञ्चालन भएको कार्यक्रमहरूको निरीक्षण तथा

अनुगमन गर्नेछन् ।

- ग) संस्था तथा व्यवस्थापन समितीबाट निरीक्षणको प्रतिवेदन निरीक्षण गर्ने व्यक्ति वा समुहले तयार गरी बुझाउनेछ ।
- घ) निरीक्षण तथा अनुगमन, मूल्याङ्कन सम्बन्धि अन्य प्रकृया व्यवस्थापन समितीले निर्धारण गरी सोही अनुसार गर्न सकिनेछ ।

परिच्छेद - ६ कोष सम्वन्धी व्यवस्था

६.१ मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा कार्यक्रम कोष :

मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालनका लागि एउटा कोष रहनेछ र उक्त कोषमा निम्नानुसारको रकम जम्मा गरिनेछ :

- क) नेपाल सरकारबाट प्राप्त हुने रकम ।
- ख) स्थानीय तहहरूबाट प्राप्त हुने रकम ।
- ग) दान र चन्दाबाट प्राप्त हुने रकम ।
- घ) दातृ निकाय, समुदायबाट प्राप्त हुने रकम ।
- ङ) अन्य विविध स्रोतबाट प्राप्त हुने रकम ।

तर विदेशी राष्ट्र वा दातृ संस्थाबाट रकम प्राप्त गर्दा नेपाल सरकारको सम्बन्धित निकायसँग अनुमती लिई प्राप्त गर्नु पर्नेछ ।

६.२ कोषको सञ्चालन :

मातृभाषामा आधारित बहुभाषा प्रवर्द्धन र संरक्षण कोष व्यवस्थापन समितिको नाममा बैंक खाताबाट कोषको निर्देशिकामा आधारित रहेर सञ्चालन गरिनेछ । बहुभाषा प्रवर्द्धन र संरक्षण कोषका लागि समितिले छुट्टै खाता खोलि निर्देशिका अनुसार समितिको तर्फबाट बहुभाषा प्रवर्द्धन र संरक्षण कोष व्यवस्थापन समितीको संयोजक र दुई जना (सञ्चालन समितिबाट) तीन जनामध्येबाट कुनै दुई जनाको संयुक्त दस्तखतबाट खाता सञ्चालन हुनेछ । कोष विकासको तत्कालिन अवस्थामा बहुभाषा प्रवर्द्धन र संरक्षण समितिको नियमित खातामा रकम जम्मा गरि मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा कार्यक्रमको लागि खाता संचालन भए पछि रकम स्थानान्तर गर्नेछ ।

(खाता संचालनमा प्रयोग हुने छाप)

६.३ लेखा परीक्षण :

कोषको वार्षिक लेखा परीक्षणमा बहुभाषा प्रवर्द्धन र संरक्षण कोषको समेत आय व्यायलाई संलग्न गरि लेखा परीक्षण गराई सोको प्रतिवेदन सम्बन्धित निकायहरूमा उपलब्ध गराईनेछ । तर बहुभाषा प्रवर्द्धन र संरक्षण कोषलाई व्यवस्थित बनाउन मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा कार्यक्रमको आय व्याय आन्तरिक रूपमा लेखा परीक्षण गराउन सकिनेछ ।

परिच्छेद - ७
सहकार्य तथा साभेदारी सम्बन्धी व्यवस्था

७.१ सहकार्य गर्दा सम्भौता गर्नुपर्ने :

मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा कार्यक्रममा सहयोग गर्ने दातृ संस्थाले भूमे गाउँपालिकासंग दुई पक्षीय बीच बहुभाषा शिक्षा कार्यक्रमको व्यहोरा खोली सम्भौता गरी कार्य गर्नु पर्ने छ ।

परिच्छेद-८
विविध

८.१ प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्ने :

- मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा कार्यक्रम व्यवस्थापन समितिको सहयोगमा वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी सम्बन्धित स्थानीय तह, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई र कार्यक्रम साभेदार संघ, संस्थामा पेश गर्नेछ ।
- मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षासँग सम्बन्धित विद्यालय प्रतिनिधी, व्यवस्थापन समिती, सहयोगी संस्था र गाउँपालिका बिच वार्षिक प्रगती समिक्षा गरि प्रतिवेदन तयार गरिनेछ ।

८.२ निर्देशिका संशोधन परिमार्जन :

मातृभाषामा आधारित बहुभाषा शिक्षा कार्यक्रम संचालन, व्यवस्थापनका लागी निर्माण भएको मातृभाषामा आधारित बहुभाषा प्रवर्द्धन र संरक्षण कोष निर्देशिका आवश्यकता अनुसार परिमार्जन/संशोधन गर्न सकिनेछ । संशोधनको आवश्यकता महसूस भएमा यो निर्देशिका लागु भएको कम्तीमा एक शैक्षिक सत्र पूरा गरे पछि मात्र संशोधन गर्न सकिनेछ । समितिले आवश्यकता महसूस गरे वा व्यवस्थापन समितिबाट प्रभावकारी कार्य सम्पादनका लागि संशोधन, परिमार्जन गर्न सल्लाह सुझाव र सिफारिस भएको अवस्थामा व्यवस्थापन समिति र भूमे गाउँ कार्यपालिकाको संयुक्त बैठकबाट संशोधन गरि व्यवहारमा ल्याउन सकिनेछ ।

आज्ञाले,
चन्द्रसिंह श्रेष्ठ
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

अनुसूची २

(दफा ४ तथा अनुसूची-१ को भाग-२ सँग सम्बन्धित)

भूमे गाउँपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड:...

संख्या:...

मिति: ..../.../...

भाग-२

भूमे गाउँपालिका

कार्यपालिकाबाट जारी नियमावली, निर्देशिका, कार्यविधि, मापदण्ड तथा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा अर्को स्थानीय तहसँग भएको सम्झौताको व्यहोरा

आज्ञाले,

नाम

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत